

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Niklas Grabowski

Avtalsfrihetens inskränkning gällande
beslutsbindande aktieägaravtal och den
obligationsrättsliga verkan av dessa i relation
till aktiebolagsrättsliga aktörer som innehar
ledningspositioner i privata aktiebolag

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Niklas Arvidsson
Termin: VT14

Innehåll

ABSTRACT	1
SAMMANFATTNING	3
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Avgränsningar	5
1.4 Metod, teori och material	6
1.5 Disposition	6
2 ASSOCIATIONSRÄTT	8
2.1 Aktiebolagets grund	8
2.2 Funktionsfördelning och ledningspositioner inom aktiebolaget	9
2.3 Bolagsordningsfrihet	10
2.4 Obligatoriska normer och SAS principen	12
2.5 Vinstsyfte	13
2.6 Lojalitetsplikten	14
3 AVTALS RÄTTENS GRÄNSER OCH BEFOGENHETER	16
3.1 Avtalsrätten – en introduktion	16
3.2 Avtalsfrihet, avtalsbundenhet och avtals ogiltighet	16
4 AKTIEÄGARAVTAL	19
4.1 Aktieägaravtal – introduktion	19
4.2 Aktieägaravtalets olika typer och naturen av dess klausuler	20
4.3 Separationsprinciperna	22
5 SÄRSKILT OM BESLUTSBINDNINGAR	24
5.1 Allmänt om beslutsbindningar	24
5.2 Organbindningar	24

5.3	Aktörsbindningar	25
6	ANALYS	27
6.1	Disposition	27
6.2	Avtalfrihetens begränsningar	27
6.3	Avtalsbundenheten och den obligationsrättsliga verkan av aktieägaravtal	28
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	32

Abstract

Shareholder agreements are a common occurrence within the Swedish private sector. Regardless of this there are no specific laws regulating it. This particular area of law is characterized by collisions between contract law and corporate law which from a legal standpoint can be hard to handle. Even if legal doctrine agree upon certain aspects there are disagreements left which can lead to legal uncertainty. The purpose of this thesis is to answer two questions in particular, the first question is whether the freedom of contract is diminished in any way in regards to shareholders agreement that are concluded with leading members of corporate governance the second question is whether these contracts are legally binding and the obligations can be called civil.

The thesis is divided into three main parts, an introductory part, a main part and an analysis. The thesis is structured so as to begin broadly and as it goes on go into more detail into specific concepts and principles. Within the area of contract law resides the core principle of freedom of contract within civil law. Within contract law there are two main pillars that I have chosen to focus on in the scope of this thesis, the principle of freedom of contracts and when a shareholders agreement is legally binding and civil obligations are due. Beyond this I have also looked at both the contractual principle of separation and the corporate principle of separation. The answers that I have found are the following, the freedom of contract should not be influenced by the existence of corporate law, however, this is not true when it comes to the question of whether such a contract is legally binding or enforceable.

When it comes to the aspect of whether these contracts are legally binding and enforceable from a corporate law standpoint doctrine is in agreement, and I see no reason to deviate from their conclusion, that this is not the case. A more open question though is whether these contracts can create a legally enforceable obligation for the contract partner in question. Here the answers deviate and on large depends on who is entering into the shareholders agreement and what their relation to the company is. If, as is the topic of this

thesis, you choose corporate governance the answer should generally be a strong no. Other norms take precedence and no civil obligation should be due. In my analysis I have put forth arguments whether this is reasonable to assume under all circumstances and I have tried to, by using a very critical approach, to find flaws in reason and law to see if this is possible. However, this does not change the fact that if one looks at *lex lata* the answer should still be a resounding no and that shareholders agreement that are entered into with the CEO or members of the board have neither corporate effect nor are they enforceable via civil obligation.

Sammanfattning

Aktieägaravtal är vanligt förekommande inom svenskt näringsliv. Trots detta saknar denna avtalsform lagreglering. Området präglas av normkollisioner som är svårhanterliga från en rättslig synpunkt och även om doktrin är eniga på vissa punkter föreligger oenigheter på andra och rättsläget kan ibland anses vara oklart. Syftet med denna uppsats är att besvara två frågor, dels ifall avtalsfriheten gällande aktieägaravtal är inskränkt i relation till personer som innehar ledningspositioner i privata aktiebolag, dels om beslutsbindningar som tar sikte på aktörer inom ledningspositioner har någon rättslig verkan.

Uppsatsen är indelad i tre delar, introduktion huvuddel och analys, uppsatsen är allmänt hållen till en början för att sedan gå in på djupet i mera speciella företeelser.

På avtalsrättens område finns en grundtanke om att avtalsfrihet gäller inom civilrätten, aktieägaravtal är hänförliga till förmögenhetsrätten inom civilrätten. Avtalsrätten har två grundpelare som jag valt att ta i beaktan till denna uppsats om avtalsfrihet föreligger och ifall avtalsbundenhet föreligger. Utöver detta har jag behandlat den avtalsrättsliga separationsprincipen och den aktiebolagsrättsliga separationsprincipen. Svaren jag har kommit fram till är att avtalsfriheten principiellt inte borde anses inskränkt i fråga om aktieägaravtal men att detta inte gäller avtalsbundenheten. I fråga om avtalsbundenhet är doktrin, och här finner jag ingen orsak att undvika från doktrin, eniga om att aktieägaravtal utan stöd i lag inte har aktiebolagsrättslig verkan, en mera öppen fråga däremot är ifall aktieägaravtal har obligationsrättslig verkan. Här är svaret blandat och beror vem som är part, för denna uppsats är ledningsaktörer av relevans och vinklar man frågan hit är svaret nekande. I analysen har jag framfört argument till ifall detta är rimligt och försökt med ett kritiskt perspektiv belysa ifall det vore möjligt att teoretiskt erkänna viss obligationsrättslig verkan, dock ändrar inte detta att lege lata är att aktieägaravtal i form av

beslutsbindningar med personer i ledningspositioner varken är aktiebolagsrättsligt bindande eller obligationsrättsligt bindande.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Inom Svenskt näringsliv är den mest förekommande associationsformen aktiebolag, trots detta bygger alla bolag, oberoende av om det är en eller 10.000 anställda, på samma lag - ABL. För att anpassa ledningen av ett aktiebolag till olika förhållande ingås ofta aktieägaravtal mellan olika aktörer och intressenter i ett bolag, trots att aktieägaravtal är ett vanligt förekommande fenomen finns det ingen lagreglering och knappt någon praxis på området, detta trots de problem som uppstår på grund av aktieägaravtalets disciplinöverskridande karaktär.

1.2 Syfte och frågeställning

Denna rättsvetenskapliga uppsats syfte är att kartlägga och utreda rättsläget samt att redogöra och kritiskt granska de åsikter som existerar inom doktrin.

Uppsatsen har två frågeställningar:

- Är avtalsfriheten gällande aktieägaravtal inskränkt i relation till personer som innehar ledningspositioner i privata aktiebolag?
- Kan beslutsbindningar som tar sikte på aktörer inom ledningspositioner ha någon rättslig verkan?

Utöver detta kommer jag att presentera de mest fundamentala koncepten på området som behövs för en förståelse av områdets natur.

1.3 Avgränsningar

Framställningen kommer framförallt behandla den avtalsrättsliga skillnaden mellan avtalsfrihet och avtalsbundenhet, det kommer också att föras en diskurs kring aktiebolagets olika organ och deras inre rättshabilitet och hur man styr ett bolag samt hur man kan påverka denna styrelse. Utöver detta kommer separationsprinciperna för respektive rättsområde redovisas,

slutligen kommer jag också beröra aktieägaravtalet som avtalsform och mer ingående dess roll som beslutsbindande dokument.

I fråga om avgränsningar har jag valt att inte argumentera kring om aktieägaravtal utgör enkla bolag. Jag har valt att fokusera på svensk aktiebolagsrätt samt att koncentrera mig på privata aktiebolag med vinstsyfte som verksamhetssyfte. Detta dels på grund av den platsbrist som existerar i ett verk av denna begränsande omfattning, dels att det skulle skifta för mycket fokus från de argument jag vill fokusera på. Jag har valt att begränsa denna framställning till att primärt gälla beslutsbindningar rörande bolagsaktörer inom ledningspositioner.

1.4 Metod, teori och material

Problemet med att skriva en uppsats i ett ämne som detta är samma som varför det är intressant - ingen lagreglering och en avsaknad av doktrin som behandlar områdets alla hörn grundligt.

I fråga om metod har jag valt en rättsdogmatisk metod och på grund av brist på alternativ valt att fokusera på den framställning som presenteras inom doktrin. Jag har valt att presentera ämnet som enhetligt när så görs i doktrin men redovisa skillnader inom åsikter när så framkommer.

Gällande teori och perspektiv har jag valt att perspektiv som fokuserar på de lege lata, under analysen byts detta ut mot ett mera kritiskt perspektiv där jag ifrågasätter till större del ifall allting verkligen är så som framhålls inom doktrin, men även här fokuserar jag på lege lata och lämnar diskussionen kring lege feranda åt sidan. Materialet jag har använt mig av består primärt av rättsvetenskapliga avhandlingar, skrifter och artiklar. I de få fall där det är möjligt och av intresse har jag använt mig av rättskällor av högre rang inom rättskällehierarkin.

1.5 Disposition

Uppsatsens struktur är består av inledning, huvuddel och analys. Utöver detta har jag valt att ge varje rubrik under självaste huvuddelen ett eget område. Enligt den metodik handlar kapitel två om associationsrätt, kapitel

tre om avtalsrätt. Kapitel fyra introducerar aktieägaravtalet och belyser dess problem samtidigt som kapitel fem fördjupar sig i den särskilda problematik som uppstår vid beslutsbindningar, genomgående kan man se en trend som förflyttar fokus från det allmänna till det specifika. Uppsatsen avslutas med en analys. I analysen kommer jag argumentera utgående från de åsikter som presenterats i uppsatsens huvuddel, dels kommer jag använda dessa för att knyta ihop området och dra mina egna slutsatser men dels för att med ett kritiskt perspektiv ifrågasätta om det inte kan finnas undantag till de synsätt som presenterats och framföra mina egna argument där till.

2 Associationsrätt

2.1 Aktiebolagets grund

Aktiebolaget är till skillnad från de andra associationsformerna inom svensk rätt karakteriserad av att det är en kapitalassociation och att de personer som grundar och/eller äger ett aktiebolag ej står personligt ansvariga för aktiebolagets skulder utan endast riskerar de pengar man tillsatt aktiebolaget.¹

Till direkt följd av detta är aktiebolaget starkt lagreglerad för att dels kontrollera och minimera risken för missbruk av att man inte står personligt ansvarig för bolagets förpliktelser och åtagande, dels för att underlätta och minimera risken som uppstår när en utomstående tredje person ska rättshandla med bolaget. Ett tydligt exempel på detta är bland annat reglerna om aktiekapital samt kravet på en obunden revisor.² Man brukar därför dela in lagreglerna i två olika grupper - fakultativa, och obligatoriska, där obligatoriska regler är de som inte går att ändra inom bolagsordningen. Innebörden av dessa kommer behandlas ytterligare senare i uppsatsen.³

Inom svensk rätt kan aktiebolagen delas in i privata och publika aktiebolag. Den stora skillnaden är dels kravet på ökat aktiekapital inom publika aktiebolag vilket är ett resultat av EU lagstiftning, dels möjligheten för publika aktiebolag att rikta sig till allmänheten för handel med sina aktier och därmed anförskaffa sig kapital.⁴ För handel på en noterad marknad finns dessutom en mängd regler som gäller endast dessa och som inte är av relevans för denna uppsats. Ytterligare så kommer inte heller skillnaden mellan avstämnings- eller kupongbolag beaktas.

---

¹ Sandström, 2012, s.15f.

² Stattin, 2011, s.283f samt prop. 2004/05:85 s. 196.

³ Se nedan kapitel 2.3 samt 2.4.

⁴ Johansson, 2011, s.46.

2.2 Funktionsfördelning och ledningspositioner inom aktiebolaget

På grund av associationens form så finns det vissa mera tydliga och reglerade funktioner och roller inom aktiebolaget än i t.ex handelsbolag.⁵ Denna funktionsfördelning har lett till skapandet av olika organ inom aktiebolaget som associationsform. Bolagsorganen karakteriseras av deras olika funktion och av deras olika behörighet och rangordning sinsemellan, för denna uppsats är tre bolagsorgan av relevans - bolagsstämman, styrelsen och den verkställande direktören.

Högst bör man sätta bolagsstämman, på bolagsstämman utövar aktieägare sin rösträtt som är förknippad med aktieägandet.⁶ Bolagsstämman är det högsta beslutande organet.⁷ Bolagsstämman som organ har generellt den bredaste kompetensen och har exklusiv kompetens i ett par områden.⁸ Detta inkluderar bland annat rätten för bolagsstämman att utse styrelsen för bolaget. Bolagsstämman kan utöver detta ge direktiv till både styrelsen och VD, vilket även inkluderar vem styrelsen ska tillsätta som VD dessa direktiv är principiellt bindande.⁹ Dock endast till den mån man inte frångår dessa organ deras betydelse helt eller strider mot vad som gäller enligt 8 kap. 41 § 2st ABL.¹⁰

Ramen för bolagsstämmans beslutskompetens bestäms principiellt av vad som framgår av lag inte skall tillhöra något annat bolagsorgans exklusiva kompetens och de begränsningar som sätts upp av bolagsordningen.¹¹

Styrelsen är det högsta verkställande organet.¹² Styrelsen utses generellt på bolagsstämman men kan också utses på annat angivet sätt inom bolagsordningen.¹³ Styrelsen är bolagets högsta verkställande organ och är till skillnad från VD, inom privata aktiebolag, ett måste för att bolaget ska få

---

⁵ Johansson, 2011, s.115.

⁶ 7 kap. 1 § ABL.

⁷ Arvidsson, 2010, s.124.

⁸ Johansson, 2011, s.116.

⁹ Bergström & Samuelsson, 2012, s107 samt 8 kap. 41 § 2 st. ABL.

¹⁰ Arvidsson, 2010, s.125.

¹¹ Ibid., s. 124 samt Johansson, 2011, s.155.

¹² Johansson, 2011, s.117.

¹³ Ibid., s.119..

bedriva sin verksamhet.¹⁴ Styrelsen kan alltid agera som företagets firmatecknare och företrädare.¹⁵ Utöver detta så har styrelsen inte bara en plikt att förvalta bolaget men har en plikt att göra detta ändamålsenligt i enlighet med bolagets syfte och verksamhets ändamål.¹⁶ Och om inte denna efterföljs så riskerar styrelseledamöter att bli personligt ansvariga för skadan.¹⁷ Bolagets ledning, inklusive VD, har en möjlighet att åtskjuta beslutandet av viktigare frågor till stämman, ledningen blir dock inte befriad från eventuellt ansvar.¹⁸

Om man valt att tillsätta en VD i ett privat aktiebolag så är den verkställande direktören ett verkställande organ vars befogenheter, inte undantagslöst, är inskänkta till den löpande förvaltningen,¹⁹ inom den löpande förvaltningen har VD rätt att agera som firmatecknare. Handlingar som är av stor beskaffenhet eller utanför verksamhetsområdet faller inte inom den löpande förvaltningen.²⁰

2.3 Bolagsordningsfrihet

Bolagsordningen är en av grundpelarna inom aktiebolaget och en del av aktiebolagets författning.²¹ Enligt 2 kap. 3 § ABL ska en stiftelseurkund upprättas vid bildandet av ett aktiebolag utöver detta ska enligt 2 kap. 10 § ABL en stiftelseurkund innefatta en bolagsordning. Bestämmelserna inom bolagsordningen kan delas in i dispositiva och obligatoriska,²² där de dispositiva går att ändra och de obligatoriska anger fasta begränsningar vad som får och ska skrivas in i bolagsordningen.²³

Utöver detta tillåter bolagsordningen att man inför övriga bestämmelser, som inte krävs av lagen, gällande i princip vad som helst, där den yttersta

---

¹⁴ 8 kap. 1 § ABL.

¹⁵ 8 kap. 35 § ABL.

¹⁶ Bergström & Samuelsson, 2012, s.114ff samt jämför med bolagsstämman Arvidsson, 2010, s. 135.

¹⁷ 29 kap. 1 § ABL.

¹⁸ Johansson, 2011, s.125.

¹⁹ 8 kap. 29 § ABL.

²⁰ Johansson, 2011, s.127.

²¹ Arvidsson, 2010, s.255.

²² Johansson, 2011, s.66f.

²³ Ibid.

ramen sätts av brottslig verksamhet och lagstridighet.²⁴ Arvidsson kallar denna möjlighet för bolagsordningsfrihet.²⁵ Enligt Arvidsson handlar bolagsordningsfriheten om reguleringen av bolagets inre rättshabilitet och om möjligheten att i större grad styra företagens framtida verksamhet jämfört med ett enskilt samtycke eller direktiv från bolagsstämman eftersom bolagsordningen styr varje aktör inom bolaget.²⁶ Samtyckesbehörigheten tillåter visserligen aktieägarna att gå emot bolagsordningen och verksamhetssyftet i vissa hänseende²⁷ men är besvärlig på grund av dess krav på samtycke från varje berörd aktieägare vid varje tillfälle.²⁸ Utöver detta är det viktigt att komma ihåg att bolagsordning och den därmed följande bolagsordningsfriheten endast reglerar det inre förhållandet i bolaget och i princip inte kan binda utomstående tredje person obligationsrättsligt till bolaget.²⁹

Beslut för att ändra bolagsordningen fattas av bolagsstämman³⁰ och kräver generellt $\frac{2}{3}$ av de på stämman företrädde aktierna för en ändring, undantag existerar.³¹ Det är även möjligt att föreskriva högre krav i bolagsordningen.³² Ett beslut om ändring av bolagsordningen ska registreras vid bolagsverket men får generellt inte verkställas innan detta blivit godkänt av bolagsverket.³³ För att ett beslut ska bli godkänt krävs dels att formalia är uppfyllt, dels att innehållet klarar av bolagsverkets legalitetsprövning.³⁴

---

²⁴ Johansson, 2011, s.67.

²⁵ Arvidsson, 2010, s.255.

²⁶ Ibid., samt. Ibid s.103.

²⁷ Bergström & Samuelsson, 2012, s.50.

²⁸ Arvidsson, 2010 B, s.57.

²⁹ Arvidsson, 2010, s.116 samt s.255.

³⁰ 3 kap. 4 § ABL.

³¹ Johansson, 2011, s.71 samt 151f och 7 kap. 42 §, 43-45§§.

³² Johansson, 2011, s.153.

³³ 3 kap. 5 § samt 27 kap. 2 §.

³⁴ Arvidsson, 2010, s.103f.

2.4 Obligatoriska normer och SAS principen

Som redan konstaterats i föregående avsnitt är bolagsordningsfriheten mycket utsträckt. Dock finns det begränsningar.³⁵ Den yttersta gränsen för detta är som nämnt brottslig verksamhet.³⁶ Men Arvidsson har i sin avhandling utvecklat konceptet ytterligare

*''Utrymmet för bolagsordningsfriheten och därmed för det aktiebolagsrättsligt fakultativa området sammanfaller alltså med det område som bolagsstämman genom beslut om bolagsordningsändringar disponerar över. Inom detta område har bolagsstämman en specifik normgivningskompetens, vilken således avgränsas av det obligatoriska området''*³⁷

Med andra ord uttryckt är alltså den fakultativa delen av bolagsordningsfriheten den del stämman förfogar över och kan ändra enligt stämmobeslut och den obligatoriska delen är den del som stämman inte kan ändra genom bolagsordnings ändringar eller lägga till i bolagsordningen.³⁸

Det finns dock ett viktigt undantag till denna regel, vilket är principen om samtliga aktieägares samtycke.³⁹ Principen innebär att obligatoriska normer och beslut som omfattas av samtyckes behörighet kan godkännas för individuella tillfällen⁴⁰ så länge som varje aktieägare vars rättigheter berörs av beslutet godkänner detta,⁴¹ detta på grund av innebörden i likhetsprincipen.⁴² Däremot tillåter denna princip inte att man ger ett generellt godkännande för ett flertal tillfällen eller för framtiden.⁴³ S.A.S principen tillåter också ett retroaktivt agerande, vilket innebär att beslutet läks.⁴⁴

Med det nu genomgånga möjliggör detta en distinktion mellan de obligatoriska normerna. Arvidsson kallar denna distinktion dels obligatorisk

---

³⁵ Se ovan stycke 2.4.

³⁶ Johansson, 2011, s.67.

³⁷ Arvidsson, 2010, s. 240.

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid., s.268. Principen förkortas S.A.S eller SAS.

⁴⁰ Arvidsson, 2010, s.240 samt Bergström & Samuelsson, 2012, s.50.

⁴¹ Arvidsson, 2010 B, s.57.

⁴² Bergström & Samuelsson, 2012, s.62 samt 4 kap. 11 § ABL.

⁴³ Arvidsson, 2011, s.13.

⁴⁴ Arvidsson, 2010 B, s.57.

dels absolut obligatorisk där den avgörande skillnaden blir om S.A.S principen kan tillämpas.⁴⁵ Detta leder till en tvåstegs modell där man i första hand frågar om man kan sätta normen ur spel genom bolagsordningen och om så ej är fallet genom ett samtycke.⁴⁶ För att mera konkret avgöra om det är en absolut obligatorisk norm eller ej hänvisar oss Arvidsson att se på skyddsaspekten, tar normen sikte på ett externt intresse så är den absolut obligatorisk, e contrario betyder detta att om normen tar sikte på ett internt aktieägarintresse kan det aldrig vara en absolut obligatorisk norm.⁴⁷

2.5 Vinstsyfte

I den följande framställningen kommer jag att utgå från och endast behandla vinstsyftet. Vinstsyftet är i svensk rätt lagreglerat och är av fakultativ natur.⁴⁸ Detta möjliggör både att man kan ha ett annat syfte angivet i bolagsordningen eller i det enskilda fallet använda sig av principen om samtliga aktieägares samtycke för att avvika.⁴⁹ Vi har i svensk rätt sedan sent 1800-tal en vinstmaximeringsprincip.⁵⁰ Principen är grundad i en önskan om att aktiebolaget skall vara effektivt.⁵¹ Vinstmaximeringsprincipen är beslutsstyrande,⁵² principen anger vilket beslutsunderlag bolagetsledning ska använda sig av för att undgå ansvar.⁵³

Å andra sidan är principen väldigt öppen och gör i sig själv inte mycket av beslutsunderlag och måste därför ofta specificieras.⁵⁴ För att se om bolagsstyrelsen följer principen har det förespråkats att man ska använda sig av discounted cash flow metoden, vilket innebär att företagets värde ska maximeras och värdet räknar man ut genom att se den sammanlagda summan av diskonterade utbetalning till aktieägarna ett företag kan göra vid tidpunkten T.⁵⁵ Dock innebär öppenheten i denna princip att det inte anges

---

⁴⁵ Arvidsson, 2010, s.240f.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Arvidsson, 2010 B, s.62.

⁴⁸ Bergström & Samuelsson, 2012, s.50 samt 3 kap. 3 § ABL.

⁴⁹ Bergström & Samuelsson, 2012, s.50f.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Dotevall, 2008, s.84.

⁵² Arvidsson, 2010, s.84f.

⁵³ Dotevall, 2008, s.146.

⁵⁴ Arvidsson, 2010, s.183 samt Dotevall, 2008, s.146f.

⁵⁵ Arvidsson, 2010, s.84 samt Bergström & Samuelsson, 2012, s.55f.

någon tidshorizont.⁵⁶ Utländska källor anger ibland att syftet ska vara vinst på långsikt, dock saknas denna syn i Sverige.⁵⁷ Och för det andra anges inte heller någon risk preferens och vinst principen ger lite ledning i frågan om man ska sikta på mycket riskabel vinst på kort sikt eller liten men säker vinst i framtiden.⁵⁸ Viktigt att komma ihåg är dessutom att principen inte innebär en resultatsplikt utan istället är ledningens plikt att sträva efter vinst, för att ansvar ska kunna aktualiseras har det lagts till ett uppenbarhets rekvisit.⁵⁹

2.6 Lojalitetsplikten

Det finns två frågor gällande lojalitetsplikten som är av relevans för denna uppsats. Den första frågan handlar om varifrån lojalitetsplikten härstammar och mot vem den riktar sig. Den andra frågan behandlar exakt hur långt lojalitetsplikten sträcker sig och vad som innefattas respektive utesluts. Den aktiebolagsrättsliga lojalitetsplikten för personer inom ledningspositioner hittar vi bland annat kodifierat i jävs reglerna och 8 kap. 41 § ABL.⁶⁰ Samuelsson anser att lojalitetspliktens innebörd i svensk rätt har aningen oklart innehåll men enligt Dotevall så är den generella tanken bakom lojalitetsplikten att förhindra att personer inom ledningspositioner skaffar sig fördelar utöver de som fås som ersättning på grund av anställning.⁶¹ Skyddsobjektet med lojalitetsplikten bör då vara ägarna av bolaget, eftersom det är dessa som har kapital som riskeras men hanteras av bolagets ledning.⁶² I ett känt avgörande från USA i Dodge v Ford Motor Co. klargjorde den amerikanska domstolen att i egenskap av företagsledare så låg Henry Fords lojalitetsplikt mot aktieägarna och inte andra intressenter. Samuelsson utvecklar denna punkt när han säger "*Lojalitetsplikten*

---

⁵⁶ Arvidsson, 2010, s.85.

⁵⁷ Dotevall, 2008, s.148ff.

⁵⁸ Arvidsson, 2010, s.84 samt Bergström & Samuelsson, 2012, s.55.

⁵⁹ Arvidsson, 2010, s.86f.

⁶⁰ 8 kap 23 § samt 34 § och Dotevall, 2008, s.161.

⁶¹ Bergström & Samuelsson, 2012, s.114 samt Dotevall, 2008, s.155.

⁶² Bergström & Samuelsson, 2012, s.114f.

förutsätter, för att vara meningsfull, att lojalitetsplikten är knuten till en exklusiv huvudman och dennes intressen - ingen kan tjäna två herrar.''⁶³

Med detta sagt innebär det alltså att lojalitetsplikten innebär en plikt för personer inom ledningspositioner att agera för bolagets bästa, på grund av deras skyldighet gentemot aktieägarna, detta kan också relateras med vinstsyftet i föregående avsnitt och plikten för en ledning att följa verksamhetssyftet. En viktig aspekt av lojalitetsplikten är att man ser på den subjektiva uppfattningen av personen i fråga och de intentioner och värderingar denne hade ur ett företagsekonomiskt perspektiv.⁶⁴

Utöver detta blir det intressant att ta upp frågan om jäv. Enligt svensk rätt är självkontrahering mellan bolaget och person inom ledningsposition som motpart generellt förbjudet.⁶⁵ Vid andra former av jäv för personer inom ledningspositioner än självkontrahering ställs två rekvisit upp, dels att intresset för personen ska vara väsentligt, dels att intresset kan vara stridande mot bolagets intresse.⁶⁶ Viktigt att notera är att rekvisitet är kan vara och inte ska vara, kan vara av lägre grad och det krävs alltså inte att det verkligen är i strid med bolagets intressen, endast att det finns en risk för att vara i strid med bolagets intresse.⁶⁷

---

⁶³ Bergström & Samuelsson, 2012, s.114f.

⁶⁴ Bergström & Samuelsson, 2012, s.116.

⁶⁵ Dotevall, 2008, s.166.

⁶⁶ Ibid., Samt 8 kap. 23 § och 34 § ABL.

⁶⁷ Dotevall, 2008 s.167.

3 Avtalsrättens gränser och befogenheter

3.1 Avtalsrätten – en introduktion

Avtal finns i alla de former och färger i det moderna samhället. I den fortsatta framställningen kommer jag därför mera specifikt behandla den allmänna avtalsrätten inom förmögenhetsrättens område,⁶⁸ utöver detta kommer jag inte att behandla avtalets ingående, tolkning, fullmakt eller vad som händer vid kontraktsbrott. Jag kommer att gå igenom avtalsrättens grund och de av avtalsrättens nicher jag anser vara av vikt för uppsatsen.

Avtalsrätten bygger på två stycken pelare i det svenska samhället, den ena pelaren är avtalsfriheten, rätten och möjligheten till att överhuvudtaget ingå avtal och den andra pelaren är avtalsbundenheten, vilket ger avtal dess rättsliga verkan.⁶⁹ Utöver detta krävs att en part som har tänkt ingå ett avtal har rättskapacitet,⁷⁰ förmågan att ha rättigheter, samt rättshandlingsbehörighet, förmågan att disponera över dessa.⁷¹ En viktig del av avtalsrätten är att avtalets bindande verkan generellt är begränsat till avtalsparterna.⁷²

3.2 Avtalsfrihet, avtalsbundenhet och avtals ogiltighet

Avtalsfrihet baseras på den enskilde individens vilja och kan delas in i tre olika beståndsdelar. Vad vill part avtala om? Med vem vill part avtala? Och vad skall avtalets innehåll vara?⁷³

''Begreppet avtalsfrihet brukar kort anges som medborgarnas grundläggande frihet att inom rättsordningens ram själva

---

⁶⁸ Hellner, 2006, s. 21f samt Ramberg & Ramberg, 2010, s. 15f.

⁶⁹ Ramberg & Ramberg, 2010, s. 17ff.

⁷⁰ Adlercreutz, 2002, s. 120f.

⁷¹ Arvidsson, 2010, s. 220 fff.

⁷² Adlercreutz & Mulder, 2010, s. 17f.

⁷³ Ramberg & Ramberg, 2010, s. 18.

utforma sina inbördes rättigheter och skyldigheter så som de önskar.''⁷⁴

Avtalsfriheten kan med ett annat ord också beskrivas som avsaknaden av skyldighet för att träffa eller inte träffa ett avtal,⁷⁵ vilket betyder att avtalsfriheten avgränsas på två fronter, den ena avgränsningen handlar om kontraheringsplikt, skyldigheten att träffa avtal och den andra handlar om förbud mot att träffa avtal, kontraheringsförbud.

Kontraheringsplikten kommer inte att behandlas i denna uppsats. Kontraheringsförbud innebär att avtalet antingen saknar civilrättslig verkan eller är straffbelagt, en rättslig omöjlighet.⁷⁶

Avtalsbundenhet å sin sida handlar om vad som blir rättsligt bindande, om avtalsfrihet handlar om friheter handlar avtalsbundenhet om.⁷⁷ För att en part ska kunna bli bunden så krävs till att börja med att part har rättshandlingsförmåga och utöver detta att part har rättshanteringsbehörighet.⁷⁸ Givet att detta existerar, så krävs ytterligare att inga ogiltighetsgrunder föreligger. Givet att inga ogiltighetsgrunder eller dylikt aktualiseras, så gäller principen om pacta sunt servanda vilket innebär att avtalet ska fullföljas, om detta ej görs tillhandahålls lidande part möjlighet att använda sig av rättsmedel för att pröva eller tvinga motpart att fullfölja avtalet.⁷⁹ När det gäller frågan om ogiltighet beskriver Adlercreutz ogiltighet som

''en rättshandling, då den på grund av något fel inte kan göras gällande enligt sitt innehåll eller med de rättsverkningar den typiskt innefattar.''⁸⁰

Det råder för tillfället oklarhet kring exakt vilka fall och när de ska falla in under ogiltighets begreppet och vilka påföljder som aktualiseras.⁸¹ Om någon omständighet senare inträffar eller ändrar rättsförhållanden som inte

---

⁷⁴ Grönfors, 1988, s. 317.

⁷⁵ Arvidsson, 2010, s.222.

⁷⁶ Ramberg & Ramberg, 2010, s. 20.

⁷⁷ Arvidsson, 2010, s.222.

⁷⁸ Adlercreutz, 2002, s.120f.

⁷⁹ Ramberg & Ramberg, 2010, s. 18.

⁸⁰ Adlercreutz, 2002, s.229.

⁸¹ Ibid.

existerade vid rättshandlingens början så kallas dessa oftast för overksamma istället för ogiltiga och dessa kommer ej behandlas.⁸²

I de fall där ett avtals innehåll strider mot annat redan befintligt avtal så är det viktigt att komma ihåg att avtalsparter disponerar över befintliga avtal och ett nytt avtal kan ersätta ett gammalt avtal mellan två befintliga avtalsparter. När det gäller avtal som klassas som pactum turpe så bör huvudregeln vara att avtal som är i strid med god sed inte kan verkställas med hjälp av rättsliga medel.⁸³ Däremot anses inte pactum turpe avtal vara icke-existerande i svensk rätt och även om en prestation inte kan framtvingas rättsligt bör det vara möjligt att föra talan om återgångsföljd och avvecklingstalan, även om det finns undantag.⁸⁴ Utöver detta så finns det röster inom doktrinen som talar för att även om naturaprestationen inte kan fullgöras, bör detta inte hindra att part har rätt till skadestånd för att naturaprestation inte fullgjorts, avtalet saknar alltså viss rättslig verkan men bibehåller fortfarande karaktären av en rättshandling parterna emellan.⁸⁵

---

⁸² Adlercreutz, 2002, s.229.

⁸³ Ramberg & Ramberg, 2010, s.94f.

⁸⁴ Adlercreutz, 2002, s. 287.

⁸⁵ Ramberg & Ramberg, 2010, s.94f.

4 Aktieägaravtal

4.1 Aktieägaravtal – introduktion

Aktieägaravtal är en avtalsform som har vuxit fram i näringslivet på grund av praktiska behov.⁸⁶ Den är ett direkt resultat av mängden tvingande regler i aktiebolagslagen och otympligheten med att använda bolagsordningen som styrningsdokument, framför allt i mindre bolag.⁸⁷ Förekomsten av aktieägaravtal är starkt förekommande i framför allt privata aktiebolag men existerar även på den publika marknaden.⁸⁸ Det finns ingen egentlig legal definition på vad ett aktieägaravtal är utan man utgår från doktrinen att det är *“Avtal rörande rättigheter som i aktiebolagsrättsligt hänseende tillkommer aktieägare”*.⁸⁹ Detta är en sanning med modifikation eftersom i många privata aktiebolag aktieägare och ledningsaktörer överlappar varandra och andra typer av regleringar än rättigheter som tillkommer aktieägare kan förekomma.⁹⁰

Aktieägaravtal som avtalsform präglas av att avtalsfrihet gäller,⁹¹ vilket innebär att parter disponerar både över avtalets innehåll och det är formellt möjligt att även ingå ett aktieägaravtal innan ett bolag har blivit registrerat.⁹² Trots att avtalsformen präglas av avtalsfrihet sätts vissa begränsningar upp, bland annat av ABL och av bolagsordningen.⁹³ Avgörande för denna fråga är att det inte är avtalsfriheten som är begränsad utan avtalsbundenheten eftersom det i doktrin talas om att avtalet saknar aktiebolagsrättslig verkan.⁹⁴ Angående avtalsbundenhet gäller att aktieägaravtalet inte kan binda tredje person, utan endast parterna emellan, inte heller bolaget blir bundet, givet att det inte är part i målet.⁹⁵ Utöver detta gäller dock

---

⁸⁶ Arvidsson, 2010, s.64.

⁸⁷ Stattin & Svernlöv, 2013, s.21f samt Stattin, 2008, s.260.

⁸⁸ Bergström & Samuelsson, 2012, s.180.

⁸⁹ Arvidsson, 2010, s.64.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ramberg, 2011, s.31.

⁹² Bergström & Samuelsson, 2012, s.180.

⁹³ Ramberg, 2011, s.30 samt Stattin & Svernlöv, 2013, s.21.

⁹⁴ Stattin & Svernlöv, 2013, s.22 samt se avsnitt 4.3 nedan.

⁹⁵ Ramberg, 2011, s.31f.

avtalsfrihet och man är fri att sluta ett aktieägaravtal enligt behov och behag.⁹⁶ Vad är då syftet med ett aktieägaravtal, vilken är fördelen gentemot bolagsordningen? När det kommer till syftet av aktieägaravtalet så varierar naturligtvis dessa på grund av karaktären som dispositivt avtalsdokument men generellt så fungerar aktieägaravtalet som ett styrmedel som åsytftar att reglera och hantera funktioner och risker inom aktiebolaget tillsammans med bolagsordningen.⁹⁷ Trots att både bolagsordning och aktieägaravtal tillsammans utgör styrdokument för aktiebolaget⁹⁸ så existerar ett par märkbara skillnader. Den viktigaste skillnaden är att aktieägaravtal inte utan lagstöd har aktiebolagsrättslig verkan medan bolagsordningen har aktiebolagsrättslig verkan.⁹⁹ Å andra sidan finns det ett par praktiskt viktiga fördelar med aktieägaravtalet kontra bolagsordningen, i egenskap av ett avtal äger parterna disponera fritt över innehållet och det krävs inget stämmobeslut för att genomföra en ändring och är i övrigt en mindre otymplig lösning.¹⁰⁰ Utöver detta så är gränserna för vad som får föras in i en bolagsordning och vad som kan föras in i ett aktieägaravtal inte de samma och gränserna för avtalsfrihet och bolagsordningsfrihet är inte identiska utan avtalsfriheten för aktieägaravtal är mera omfattande.¹⁰¹ En sista, för denna uppsats, viktig skillnad är att en ändring i bolagsordningen måste registreras till bolagsverket och blir därmed offentlig tillsammans med resten av bolagsordningen dock förblir ett aktieägaravtal privat och disponeras parterna emellan och bestämmelserna inom dessa är ofta sekretessbelagda och förblir därmed undanskymda från offentligheten.¹⁰²

4.2 Aktieägaravtalets olika typer och naturen av dess klausuler

Aktieägaravtal kan ta sikte på en mängd olika områden och att försöka återskapa en uttömmande lista vore lönlöst, däremot går det att urskilja vissa

---

⁹⁶ Adlercreutz, 2002, s.17 samt Bergström & Samuelsson, 2012, s.179.

⁹⁷ Stattin och Svernlöv, 2013, s18. Samt Stattin, 2008, s.258f.

⁹⁸ Bergström & Samuelsson, 2012, s.180.

⁹⁹ Arvidsson, 2010, s.116f samt 283.

¹⁰⁰ Bergström & Samuelsson, 2012, s.180f samt Stattin & Svernlöv, 2013, s.21f.

¹⁰¹ Ramberg, 2011, s.15 samt Johansson, 2011, s.66f.

¹⁰² Ramberg, 2011, s.29.

huvudtyper.¹⁰³ Utöver detta används i doktrinen två begrepp för att dela in olika frågor som kan regleras i aktieägaravtal. Begreppsparet som används är koncentration respektive spridning av makt.¹⁰⁴ Dessa två har ett motsatt syfte men en gemensam bakomliggande tanke, nämligen att rubba det maktförhållande som gäller på grund av majoritetsprincipen i ABL.¹⁰⁵ Innan konceptet utvecklas ytterligare så är det viktigt att förstå att detta är en grov generalisering samt att det är möjligt för ett aktieägaravtal att innehålla klausuler av båda dessa typer.¹⁰⁶ Sett från ett rättsligt perspektiv handlar maktförhållandet inom aktiebolaget om fördelningen av rättigheter och skyldigheter, dessa kan enligt gällande teori förflyttas på en skala från mera koncentrerat till mindre koncentrerat.¹⁰⁷ Som utgångspunkt har vi majoritetsprincipen, majoritetsprincipen handlar om att makten att styra över bolaget i stort ligger vid majoritetsägaren av aktieposter, dock tar majoritetsprincipen endast sikte på de vid bolagsstämman företrädde aktierna.¹⁰⁸ För att utveckla detta så kan majoritetsprincipen ses som mittpunkten, utgångspunkten, på en fiktions skala av rättigheter och skyldigheter vilket motsvarar en situation utan aktieägaravtal. Dock på grund av det faktum att stämmans beslutskompetens inte är oinskränkt samt att avtalsfriheten gällande aktieägaravtal går utöver detta, är denna utgångspunkt varken heltäckande eller uteslutande, utan denna utveckling är mera till för att belysa naturen och funktionen av olika klausuler.¹⁰⁹

Det finns två primära grupper av aktieägaravtal, överlåtelsebindningar och beslutsbindningar.¹¹⁰ När det gäller överlåtelsebindningar så kan det sägas handla om avtal som påverkar de fyra friheterna som förknippas med principen om aktiers fria överlåtbarhet.¹¹¹ Exempel på överlåtelsebindningar är exit klausuler, tag-along och drag-along klausuler.

---

¹⁰³ Stattin & Svernlöv, 2013, s.20f samt Arvidsson, 2010, s.66f.

¹⁰⁴ Arvidsson, 2010, s.73ff.

¹⁰⁵ Ramberg, 2011, s.16.

¹⁰⁶ Arvidsson, 2010, s.74.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Ibid. Samt Ibid., s.128.

¹⁰⁹ Ibid., s.75.

¹¹⁰ Ibid., s.66f.

¹¹¹ Arvidsson, 2010, s.154.

I fråga om beslutsbindningar så kan dessa utöver detta delas in i två huvudkategorier, aktörsbindningar och beslutsbindningar.¹¹² Beslutsbindningar tar sikte på en aktörs eller ett organs befogenheter och kompetens.¹¹³ Beslutsbindningar kommer behandlas närmare i avsnitt 5.

4.3 Separationsprinciperna

När vi har att göra med aktieägaravtal måste vi komma ihåg dess karaktär - vi har nämligen med två skilda rättsområden att göra, dels med avtalsrätten, dels med aktiebolagsrätten. Förenklat existerar i doktrinen en tanke om att dessa två rättsområden, framför allt att den avtalsrättsliga, inte generellt ska påverka den andra.¹¹⁴ För att utveckla dessa tankar kommer jag nu behandla var princip för sig.

Den aktiebolagsrättsliga separationsprincipen handlar om att aktieägaravtal normalt saknar aktiebolagsrättslig relevans om det inte finns stöd i lag.¹¹⁵ Att aktieägaravtal saknar aktiebolagsrättslig relevans har att göra med naturen av aktiebolagsrätten och att denna tar sikte på aktiebolags inre rättshabilitet,¹¹⁶ om t.ex en aktieägare röstar i strid mot ett aktieägaravtal på bolagsstämman blir bolagsstämmans beslut fortfarande bindande för bolaget och det finns ingen möjlighet att klandra beslutet via klanderreglerna i ABL.¹¹⁷ Gränsen för principens giltighet sätts alltså vid gränsen för vad som är aktiebolagsrättsligt, vad som är aktiebolagsrättsligt kommer dock inte behandlas närmare.¹¹⁸ Det är slutligen viktigt att komma ihåg att den aktiebolagsrättsliga separationsprincipen inte medför att avtalet blir ogiltigt utan endast att det saknas aktiebolagsrättslig effekt.¹¹⁹ Att aktieägaravtal saknar aktiebolagsrättslig verkan utan stöd i lag råder det enighet om inom doktrin.¹²⁰

---

¹¹² Ibid., s.145.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Ibid., s.16 samt Ramberg, 2011, s.32.

¹¹⁵ Arvidsson, 2010 B, s.52 samt Arvidsson, 2010, s.277.

¹¹⁶ Arvidsson, 2010 B, s.53.

¹¹⁷ Ramberg, 2011, s. 33ff.

¹¹⁸ Arvidsson, 2010 B, s.52 samt Arvidsson, 2011, s.10f.

¹¹⁹ Arvidsson, 2010 B, s.53f.

¹²⁰ Lindskog, 2011, s.277.

Den avtalsrättsliga separationsprincipen å sin sida handlar om vilka gränser aktiebolagsrätten sätter för avtalsfriheten och avtalsbundenheten. När vi har att göra med aktieägaravtal måste vi separera ett aktieägaravtals obligationsrättsliga verkan från dess aktiebolagsrättsliga verkan.¹²¹ Aktieägaravtalet är i grund av avtalsrättslig karaktär och inte av aktiebolagsrättslig natur och till följd av detta ska det inte heller regleras i aktiebolagslagen, som följd av detta anses det därför att om inte avtalsrätten har aktiebolagsrättslig verkan bör inte heller aktiebolagsrätten eller aktiebolagslagen ha inverkan på avtalsrätten.¹²² Detta är dock en sanning med modifikation för även om aktiebolagsrättsliga separationsprincipen är undantagslös när det gäller icke-lagreglerade situationer gäller inte det samma för den avtalsrättsliga separationsprincipen. Den punkt som oftast kommer upp kring den avtalsrättsliga separationsprincipen är förhållandet till aktiebolagsrättens absolut obligatoriska normer och till vilken grad man med bindande verkan mellan parter kan avvika från dessa.¹²³ Enligt Arvidsson så bör aktieägaravtal som sätter en förpliktelse för endera part att bryta mot någon absolut obligatorisk norm ogiltigförklaras till denna del, detta innebär inte att avtalet i dess helhet ogiltig förklaras utan endast att part inte obligationsrättsligt kan klandras för att inte ha medverkat till ett beslut i strid mot en absolut obligatorisk norm.¹²⁴ I doktrinen finns det dock starkt varierande åsikter kring den obligationsrättsliga verkan när man avtalar kring en absolut obligatorisk norm.¹²⁵ När det gäller de obligatoriska normerna, vilka man kan sätta undan med samtycke föreligger mera enighet och det anses inte utsätta ett hinder för avtalsfriheten.¹²⁶

---

¹²¹ Arvidsson, 2011, s.14f.

¹²² Arvidsson, 2010, s.278f.

¹²³ Arvidsson, 2011, s.15.

¹²⁴ Arvidsson, 2010, s.283f.

¹²⁵ Westin, 2011, s.22 samt Lindskog, 2011, s.284f.

¹²⁶ Arvidsson, 2010, s292f samt Lindskog, 2011, s.285.

5 Särskilt om beslutsbindningar

5.1 Allmänt om beslutsbindningar

Som redan konstaterats kan aktieägaravtal delas in i överlåtelsebindningar och beslutsbindningar. För denna uppsats är den senare av dessa två av särskilt intresse. Utöver detta kan man dela in beslutsbindningar mellan aktörsbindningar och organbindningar.¹²⁷ Enligt Arvidsson har beslutsbindningar två dimensioner var den första består av vad för slags beslut som bör regleras och den andra dimensionen av hur kontrollmönstret bör se ut, men att både aktörsbindningar och kontrollbindningar är alternativa sätt att åstadkomma samma kontrollmönster.¹²⁸ Den primära skillnaden mellan aktörs- och organbindningar är vem man riktar sig mot och sättet man uppnår önskat kontrollmönster. För organbindningar är tanken att aktieägaravtalet ska införa samma slag av begränsningar som aktiebolagslagen eller bolagsordningen medan aktörsbindningar tar sikte på att organbeslut endast är resultatet av individuella rösträtter inom bolagsorganen.¹²⁹

5.2 Organbindningar

Organbindningar tar sikte på att påverka de associationsrättsliga organens befogenheter eller kompetenser, även om organ bindningar kan ta sikte på alla bolagsorgan kommer jag fokusera på organbindningar som tar sikte på styrelsen och den verkställande direktören, som bolagsorgan. Arvidsson har förespråkat en schematisk indelning där man skiljer mellan formella bindningar och materiella bindningar, där formella bindningar föreskriver villkor för att ett visst organ ska vara beslutsförande eller ha kompetens inom ett område. De materiella bindningarna å sin sida tar fäste vid *'vilka*

---

¹²⁷ Arvidsson, 2010, s.145.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Ibid.

till innehållet definierade typer av beslut som organet är eller inte är kompetent att fatta’’.¹³⁰

För att exemplifiera så utgör en formell styrelse bindning enligt Arvidsson följande scenario ‘‘*I frågor av typen X och Y är styrelsen inte beslutför om inte part A är närvarande. (Styrelsebinding)*’’.¹³¹

Medan en materiell organbinding ser ut på följande sätt

‘‘Styrelsen saknar behörighet att fatta beslut om upptagande av krediter till ett belopp över X kr. (styrelse och VD bindning)’’,¹³². Organbindningar handlar aldrig om rättighetsbindningar utan istället om att ändra organets rättigheter.¹³³

5.3 Aktörsbindningar

Aktörsbindningar tar i princip sikte på alla beslutsbindande aktieägaravtal som riktar sig till någon aktiebolagsrättslig aktör, dock kommer jag begränsa mig till de aktörsroller som hör till bolagets ledning, det vill säga styrelseledamöterna och den verkställande direktören. Aktörsbindningar kan vara av direkt eller indirekt art, var den avgörande faktorn är om en bindning pekar ut det innehåll i det beslut som aktören är förpliktad att fullfölja, i alla andra fall är en aktörsbindning indirekt.¹³⁴ Aktörsbindningar faller in under den aktiebolagsrättsliga separationsprincipen vilket innebär att dessa aldrig kan ha aktiebolagsrättslig verkan, frågan är då om de kan ha obligationsrättslig verkan. Här är åsikterna inom doktrin splittrade, Stefan Lindskog argumenterar för att den verkställande direktörens absoluta lojalitetsplikt mot bolaget går före och en potentiell intressekonflikt skulle allvarligt skada denna princip alltså kan aktörsbindningar inte ha obligationsrättslig verkan på verkställande direktörer och han ställer fram samma argument gällande styrelseladmedlemmar.¹³⁵ På motsatt sida argumenterar Ramberg att det inte är förbjudet att ingå motstridiga förpliktelser och att

---

¹³⁰ Arvidsson, 2010, s.148.

¹³¹ Ibid.

¹³² Ibid

¹³³ Ibid., s.161f.

¹³⁴ Ibid., s.149.

¹³⁵ Lindskog, 2011, s.282f.

den verkställande direktören har att välja om denne vill ådra sig obligationsrättsligt ansvar eller aktiebolagsrättsligt ansvar,¹³⁶ samma argument har förts av Lindskog men dock endast i hänsyn till möjligheten för aktieägare att ingå motstridiga förpliktelser.¹³⁷ Men även Ramberg är obekvämd med att lämna dörren för obligationsrättslig verkan så öppen och följer upp sitt argument med att utveckla att det bör finnas en möjlighet för den verkställande direktören tillika styrelseledamoten att jämka avtalsförpliktelsen med hjälp av 36 § AvtL med hänsyn till dennes plikt att ta hänsyn till minoritets- och borgenärsintressen¹³⁸ även Stattin förespråkar en lösning med hjälp av 36 § AvtL.¹³⁹

---

¹³⁶ Ramberg, 2011, s.45.

¹³⁷ Lindskog, 2011, s.284 samt Arvidsson, 2010, s.285, Arvidsson argumenterar att det är omöjligt för någon aktörsroll överhuvudtaget, inklusive aktieägare, att ingå aktieägaravtal i strid med de absolut obligatoriska normerna.

¹³⁸ Ramberg, 2011, s.45f.

¹³⁹ Stattin & Svernlöv, 2013, s.53.

6 Analys

6.1 Disposition

I analysen ska jag försöka besvara de två frågor jag har ställt tidigare i uppsatsen. 1. Till vilken grad begränsas avtalsfriheten i förhållande till aktieägaravtal som binder aktörer inom ledningspositioner? 2. Har beslutsbindningar som binder aktörer inom bolagets ledning obligationsrättslig verkan?

6.2 Avtalsfrihetens begränsningar

Till en början måste vi komma ihåg distinktionen mellan avtalsfrihet och avtalsbundenhet. Om vi använder oss av samma definition som tidigare avsnitt och avtalsfrihet är avsaknaden av skyldighet att sluta ett avtal eller avsaknaden av ett förbud att sluta ett avtal samt att dessa leder till begreppen kontraheringsplikt eller kontraheringsförbud kan vi till att börja med urskilja att när det gäller aktieägaravtal inte existerar någon kontraheringsplikt och att avtalsfrihet gäller åtminstone i fråga om kontraheringsplikt. Intressantare blir däremot frågan gällande avtalsfrihetens inskränkning vid kontraheringsförbud. Den gräns som sätts för avtalsfriheten normalt fungerar naturligtvis även som yttersta gräns här.¹⁴⁰ Frågan blir om vi har någon inre gräns som är mera specifik för just aktieägaravtal? Svaret på denna fråga blir troligtvis nekande. Arvidsson framhåller, och får medhåll från övrig doktrin, att även i fråga om absolut obligatoriska aktiebolagsrättsliga normer så innebär det endast att avtalet saknar obligationsrättslig verkan. Lindeskog håller med och utvecklar att även om ett aktieägaravtal inte bör ges obligationsrättslig verkan och att den verkställande direktören överhuvudtaget inte bör kunna binda sig innebär detta inte att avtalet är förbjudet, det saknas endast rättslig verkan på både aktiebolagsrättsligt och obligationsrättsligt plan. En mera akademiskt

---

¹⁴⁰ Se ovan 3.2.

intressant fråga blir däremot, vilka gränser som har satts upp gällande avtalsbundenhet.

6.3 Avtalsbundenheten och den obligationsrättsliga verkan av aktieägaravtal

För den fortsatta framställningen är det viktigt att förstå skillnaden mellan avtalsbundenhet och avtalsfrihet men också likheten mellan avtalsbundenhet och obligationsrätt. Nämligen, utan avtalsbundenhet kan inte obligationsrättsliga verkningar föreligga, däremot är obligationsrättsliga verkningar inte en nödvändighet i alla avtal beroende på avtalets form. I det följande kommer jag därför behandla avtalsbundenhet inom ramen av obligationsrättsligaverkningar.

Det första som måste göras är att fastställa vilka ramar vi rör oss inom, dels handlar denna diskurs om gränserna mellan aktiebolagsrättslig och avtalsrättslig verkan, dels handlar det om möjligheten att påverka ledningens beslut genom direktiv samt stämmobeslut kontra möjligheten att påverka ledningens beslut genom aktieägaravtal. När vi rör oss inom den första diskursen så står det utom tvekan, att aktieägaravtal utan stöd i lag saknar aktiebolagsrättslig verkan, detta följer av den aktiebolagsrättsliga principen. Vidare bör det även stå klart att de aktiebolagsrättsliga normerna kan påverka avtalsrättens område och obligationsrätten, detta har belysts under diskussionen kring absolut obligatoriska normer, obligatoriska normer samt principen om samtliga aktieägares samtycke.

Utöver detta bör det också anses bevisat att styrelsen och bolagsledningen styrs av bolagsordningen och där angivet verksamhetsyfte och den lojalitetsplikt som följer därav. Men det är också visat att det finns en möjlighet att påverka ledningens beslut genom bolagsstämmodirektiv och genom principen om samtliga aktieägares samtycke där stämmodirektivet kommer i konflikt med obligatoriska normer.

Vad då återstår är frågan om man med obligationsrättslig verkan kan binda aktörer inom bolaget som innehar ledningspositioner. Inom doktrin har åsikten varierat mellan att erkänna viss rättslig verkan men med baktörren

öppen att det ska anses oskäligt och jämkas med 36 § AvtL¹⁴¹ till att inte erkänna någon obligationsrättslig verkan överhuvudtaget och ge associationsrätten genombrytande kraft gentemot den avtalsrättsliga separationsprincipen.¹⁴²

Argumentet mot att aktieägaravtal får obligationsrättslig verkan i förhållande till aktörer inom ledningspositioner är baserat dels på lojalitetsplikten, dels på det faktum att en person som binder sig riskerar att hamna i motstridiga rättsförhållanden och antingen bli tvungen att betala eventuellt skadestånd eller vite på grund av försummelse obligationsrättsligt eller att utge skadestånd på grund av försummelse aktiebolagsrättsligt enligt 29 kap. 1 § ABL. Om vi undersöker 29 kap. 1 § ABL närmare så ser vi att det är möjligt för en aktör inom ledningsposition som följer ett stämmobeslut att bli skadeståndsskyldig ifall beslutet skadar bolaget och det har inträffat ändrade omständigheter sedan beslutet togs som medför denna skada men man ändå verkställer beslutet.

I fråga om lojalitetsplikten så anförs att det handlar om att ledningen måste kunna ta tillvara bolagets intressen men också att bolaget inte har ett eget intresse utan vad som är bäst för bolaget beror på syftet som för sin del endast är en kodifiering, ett försök, att ta tillvara aktieägarintressen.¹⁴³ Det får alltså anses, att gällande mening inom doktrin innebär att personer inom ledningspositioner i privata aktiebolag varken bolagsrättsligt eller obligationsrättsligt kan bli förpliktade att agera på ett visst sätt.

Till detta vill jag dock personligen anföra ett motargument, nämligen vad händer i en situation där en aktieägare ingår ett aktieägaravtal med den verkställande direktören vilket är av direkt aktörsbindande roll¹⁴⁴ i samband med att direktören har att välja mellan två olika offerter angående inköp av varor till framtida produktion och bindningen i frågan handlar om att ge företräde till bolag X framför Y. Gällande åsikt är att den verkställande direktören måste vara fri att välja enligt vad denne anser vara i bolagets bästa intressen. Argumentet jag vill framför handlar om följande, om vi

---

¹⁴¹ Se ovan stycke 5.3.

¹⁴² Se ovan stycke 4.3.

¹⁴³ Se ovan stycke 2.6.

¹⁴⁴ Se ovan stycke 5.3.

antar att X och Y båda skulle, om så möjligt, avger exakt identiska offerter som motsvarar varandra till varje punkt så bör det för bolaget eller aktieägarna inte spela någon roll vilket alternativ ledningen väljer.

Det är däremot inte svårt att tänka sig att aktieägare Z har ett särskilt intresse i att varor köps från Y hellre än X, frågan är nu om och varför detta skulle strida mot lojalitetsplikten eller innebär skadeståndsansvar enligt 29 kap. 1 § ABL. 29 kap. 1 § ABL ställer endast upp en ansvarsskyldighet vid tillfällen där ledningsaktör i egenskap av sin roll har tillfogat bolaget skada och borde alltså inte vara tillämpligt i detta fall. Även lojalitetsplikten ser jag inte skulle utgöra något större hinder i detta fall, även om vi accepterar premissen att den verkställande direktören ska vara fri att avgöra enligt eget skön. Vad när det inte finns någon grund för att välja offert X framom Y? Den verkställande direktören har fortfarande baserat sitt beslut på vad som är i bolagets bästa eftersom han har inskränkt sina beslutsmöjligheter till bolag X och Y och ignorerat alla andra offerter och därmed bör han ha uppfyllt sin lojalitetsplikt. Enligt min åsikt visar detta tankeexempel på ett problem där vi nu egentligen inte har något starkare rättsligt argument för att vägra den verkställande direktören möjlighet att binda sig obligationsrättsligt.¹⁴⁵

S.A.S principen visar ytterligare på att det är möjligt att binda beslutsfattandet i ledningen om alla vars rättigheter berörs godkänner beslutet. I detta fall är X och Y rättighetsneutrala i förhållande till andra aktieägare och aktieägaravtalet mellan den verkställande direktören och aktieägare Z har ingen effekt på dessa aktieägars intressen givet att beslutet endast handlar om detta specifika tillfälle.

Detta är ett ytterst teoretiskt exempel vilket ställer principerna på sin spets mot varandra, men om man presumtivt skulle acceptera denna tankegång utvidgas problematiken ytterligare i relation till vinstsyftet, som tidigare anfört saknar vinstkriteriet en specifik risk eller tidshorizont och frågan är om det inte vore möjligt att tillämpa samma argumentation som nyss men att offert X och Y nu varierar i tidshorizont och risk. Värdet för bolaget är fortfarande det samma under en given period T, även om man kunde

---

¹⁴⁵ Aktiebolagsrättsligt förblir det en omöjlighet.

argumentera för att det i bolagets intresse och indirekt aktieägarnas intresse inte skulle spela roll anser jag trots allt att här har exemplet spelat ut sin roll, för redan om offert X och Y endast skiljer sig åt på antingen tidshorizont eller risk horisont finns det plötsligt ett kriterium för bolagsledningen att basera sitt beslut på och ett presumtivt aktieägaravtal kommer då direkt i mycket starkare konflikt med ledningens plikt och rätt att använda sitt fria skön för vad de vill basera sina beslut på. Men trots detta anser jag det vara belysande i den mån att det möjligtvis kan visa att dörren inte är helt stängd för obligationsrättsliga verkningar gällande aktörsbindningar för personer inom ledningspositioner och att det under vissa väldigt specifika, om än möjligtvis endast teoretiska, tillfällen så är det inte helt svart och vitt gällande hur pass dörren står. Huruvida dörren bör vara stängd eller ej är ett ämne för en annan uppsats.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Prop. 2004/05:85, Ny aktiebolagslag. [Citeras: Prop. 2004/05:85]

Litteratur

Adlercreutz, Axel, *Avtalsrätt I*, 12:e upplagan, Juristförlaget i Lund, 2002. [Citeras Adlercreutz, 2002]

Adlercreutz, Axel och Mulder Johann, Bernard, *Avtal – lärobok i allmän avtalsrätt*, 12:te upplagan, Norstedts Juridik, Elanders, 2010 [Citeras: Adlercreutz & Mulder, 2010]

Arvidsson, Niklas, *Aktieägaravtal. Särskilt om besluts- och överlåtelsebindningar*, Thomson Reuters professional AB, 2010. [Citeras: Arvidsson, 2010]

Bergström, Clas och Samuelsson, Per, *Aktiebolagets grundproblem*, Norstedts Juridik Ab, Visby, 2012 [Citeras: Bergström & Samuelsson]

Dotevall, Rolf, *Bolagsledningens skadeståndsansvar*, 2:a upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm, 2008 [Citeras: Dotevall, 2008]

Hellner, Jan, och Hager, Richard och Persson H, Annina, *Speciell Avtalsrätt II Kontraktsrätt I häftet. Särskilda avtal*, 4:de upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm, 2006 [Citeras: Hellner, 2006]

Svante, Johansson, *Svensk associationsrätt i huvuddrag*, 10:e upplagan, Norstedts Juridik AB, Vällingby, 2011 [Citeras: Johansson, 2011]

Ramberg, Christina, under medverkan av Ramberg, Richard, *Aktieägaravtal i praktiken*, Norstedts Juridik, Vällingby, 2011 [Citeras: Ramberg, 2011]

Ramberg, Christina, och Ramberg, Jan, *Avtalsrätten en introduktion*, 4:de upplagan, Norstedts Juridik, Vällingby, 2010 [Citeras: Ramberg & Ramberg, 2010]

Sandström, Torsten, *Svensk aktiebolagsrätt*, 4:de upplagan, Norstedts Juridik, Vällingby, 2012. [Citeras: Sandström, 2012]

Stattin, Daniel, och Svernlöv Carl, *Introduktion till aktieägaravtal*, 2:ndra upplagan, Norstedts Juridik, Vällingby, 2013 [Citeras Stattin & Svernlöv 2013]

Stattin, Daniel, *Företagsstyrning – en studie av aktiebolagsrättens regler om ägar- och koncernstyrning*, Uppsala Universitets tryckeri, Uppsala, 2008 [Citeras: Stattin, 2008]

Artiklar

Arvidsson, Niklas, *Aktieägaravtalet och dess rättsverkningar*, Ny juridik 4:10 s42. [Citeras: Arvidsson, 2010 B]

Arvidsson, Niklas, *Kommentar med anledning av ett arbete om aktieägaravtal*, Ny Juridik 4:11 s.7. [Citeras: Arvidsson, 2011]

Grönfors, Kurt, *Avtalsfrihet och dispositiva rättsregler*, Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland, 1988, s.317 [Citeras Grönfors, 1988]

Lindskog, Stefan, *Aktieägaravtal – kommentarer med anledning av en avhandling*, Svensk Juristtidning 2011, s.265 [Citeras: Lindskog, 2011]

Westin, Göran *Bolagsrätt och avtalsfrihet – några tankar om två ”kolliderande” rättsområden*, Ny Juridik 2:11 s. 14 [Citeras: Westin, 2011]

Internetkällor

Nerep, Erik, och Samuelsson, Per. *Aktiebolagslagen – En djup kommentar*
Uppdatering 2014:1, Karnov Group Sweden AB, www.Karnovgroup.se

Senast hämtat: 2014-05-26, [Citeras: Nerep & Samuelsson, kommentar (x)
kap. (x) § ABL]